ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարւում են խրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՄՇԱԿ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ
ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1914 Թ. ՀԱՄԱՐ
43-ՐԴ ՏԱՐԻ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է

12 և 11 ամիսը 10 ռուբ.	10 ամիսը 9 ռուբ.	9 ամիսը 8 ռուբ.	8 ամիսը 7 ռուբ.	7 և 6 ամիսը 6 ռուբ.	5 ամիսը 5 ռուբ.	4 ամիսը 4 ռուբ.	3 ամիսը 3 ռուբ.	2 ամիսը 2 ռուբ.

Դեկտեմբերի 1-ից մինչեւ յունվարի 1-ը 85 կոպ.

Ամերիկայի բաժանորդները պէտք վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։ Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել՝ առաջին երեսի վրա տողատեղին (պէտիտ) 20 կ., վերջին երեսի վրա 10 կ.։

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ։

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադրական բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով։

ՊՐԷՄԻԱ

«Մշակի» ՏԱՐԵԿԱՆ այն բաժանորդները, որոնք 1914 թ. համար (սկսած յունվարի 1-ից 1914 թ.) միանուագ կամ մաս-մաս վճարած կունենան 10 ռուբլի բաժանորդավճարը, կը ստանան ՁՐԻԱԲԱՐ հետեւեալ նոր լոյս տեսնելիք գիրքը՝

„Տպագրութեան արուեստը եւ Հայք"

Աշխատութիւն Թիւրքահայ գրող ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

Գիրքը զարդարված կը լինի բազմաթիւ պատկերներով և տպված ընտիր թղթի վրա։ Ոչ-բաժանորդների համար գիրքը կարժենայ 2 ռուբլի։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Թալիշ Խաչատրեան Քօչարեանց իր ընտանիքով յայտնում է իր ազգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին իր թանգագին հօր՝

Խաչատուր Դանիէլեան ՔՕՉԱՐԵԱՆՑԻ

անակնկալ մահը, որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ, նոյեմբերի 15-ին, ժամը 1-ին։ Մարմնի յուղարկաւորութիւնը այսօր, կիրակի, ամսիս 17-ին, առաւ. ժամը 10-ին իր բնակարանից (Красногорская № 5) դէպի Զուգուրէթի ս. Աստուածածնի եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։

1051. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

պատիւ ունի յայտնելու պ. պ. բաժնետէրերին, որ ներկայ 1913 թւի դեկտեմբերի 8-ին, կիրակի օրը, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Թիֆլիսի վաճառականների ընկերութեան շինութեան մէջ (Бебутовская ул. № 50), համաձայն Բանկի կանոնադր. § 64-ի, փոխարէն նոյեմբերի 10-ին չը կայացած ընդհ. ժողովի՝ բաժնետէրերի օրինական թիւ ներկայ չը լինելու պատճառով, նշանակված է Թիֆլիսի Վաճառականական Բանկի բաժնետէրերի

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ.

ԶԲԱՂՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ.

1) Գնել անշարժ կալք Բանկի կարիքների համար,
2) Փոխել Բանկի կանոնադրութեան մի քանի յօդուածները,
3) Բանալ Բանկի բաժանմունքներ,
4) Ընտրել վերստուգիչ յանձնաժողովի հինգ անդամներ, ըստ կանոնադրութեան § 68 յօդուածի։

ՔԱՂՈՒԱԾՆԵՐ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԻՑ.

§ 57. Անուանական բաժնետէրերը ընդհանուր ժողովում ձայնի իրաւունք ունեն այն դէպքում, երբ նրանց անունները մուծված են վարչութեանս գրքերի մէջ, ոչ ուշ քան եօթ օր ժողովից առաջ, և այդ դէպքում ընդհանուր ժողովին մասնակցելիս բաժնեթղթերը ներկայացնելու կարիք չը կայ։

§ 59. Ձայնի իրաւունք ունեցող բացակայ բաժնետէրը կարող է իր իրաւունքը տալ ուրիշ ձայն ունեցող բաժնետիրոջ, բայց մի անձնաւորութիւն երկու հաւատարմաթղթից աւելի ունենալ չէ կարող։

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.—Իր ձայնը ուրիշին տալու իրաւունքը կատարվում է սովորական նամակի ձեւով, որը պէտք ներկայացվի Վարչութեանս ընդհանուր ժողովից գոնէ երեք օր առաջ։

Ընդ սմին Վարչութիւնը յայտնում է ի տեղեկութիւն պ. պ. բաժնետէրերի, որ համաձայն Բանկի կանոն. § 64-ի, «այդ ժողովը համարվում է օրինականապէս կայացած և նրա վճիռներն էլ վերջնական, ի նկատի չառնելով ժողովին ներկայացված ակցիաների քանակը»։

տп. 1040. 1—1

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՃՈՒՐԴ / ԱՈՒԿՑԻՈՆ

Կովկասեան Գեղարուեստը Խրախուսող Ընկերութեան անդամների աշխատութիւնների, որ նշանակված է նոյեմբերի 17-ին, առաւ. ժամը 11-ին, Ընկերութեան դահլիճում—Գրիբօեդովսկայա, № 24. Դահլիճը բաց է լինելու ամսիս 14-ից՝ ժամը 10 5-ը։

ՄՈՒՏՔԸ ՁՐԻ Է։

(2. կ.) տп. 1028. 3 3

ԲԱՑ ԵՆ ԹՈՂՆՎԱԾ ՆՈՐ ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐ!!!

ПОСТАВЩ. ДВОРА Е.И.В. ВЕЛ. КН. НИКОЛАЯ МИХАИЛОВИЧА

„ՄԱՆԳԱՆԳԻԲՕ" 20 հատը 5 կ.

Այդ ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐԸ դրված են ՀԱՍԱՐԱԿ ՓԱԹԵԹՆԵՐԻ մէջ, որպէսզի կարելի լինի ըստ կարելւոյն ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԾԽԱԽՈՏԻՑ պատրաստել նրանց։

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ

Ի նկատի ունենալով այն, որ մեր էտիկէտների կեղծումը շարունակվում է, գնողները ուշադր. պէտք դարձնեն ֆաբրիկային հասցէին. մարկայի և ֆիրմայի վրա և զգուշանալ փոքրարժէք ու անվէրջ նմանողութիւններից, որոնք թէ համի և թէ յատկութեան կողմից ընդհանուր ոչինչ չունեն մերի հետ։

Ա/Տ. ԲՕԶԱՐՋԵԱՆՑ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

տп. 814 0—4

Ֆիրման գոյութիւն ունի 1858 թւականից։

ԼՈՅՍ Է ՏԵՍԵԼ
ԳԻՆԸ 2 ՌՈՒԲ.
ՅԱՒԵՐԺ ՅԻՇԱՏԱԿ
ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
ՍԻՄԷՕՆ ՋԱՒԱՐԵԱՆ
ԿՈՍՏ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

«ՏԱՐԱԶԻ» հոկտեմբերեան ՀԱՏՈՒԿ №-ը անթիւ պատկերներով և յօդուածներով։ Վերադիր վճարով եւ ապառիկ պատուէր չէ ընդունվում։

ԴԻՄԵԼ՝ ТИФЛИСЪ, БЮРО ПЕЧАТИ. Головинскій пр. 41.

(օ. մ.) տп. 31. 8—8

Առաջնակարգ ցիրկ
ԵՂԲ.
ԵՍԻԿՕՎՍԿԻՆԵՐԻ

Այսօր, կիրակի, նոյեմբ. 17-ին, տեղի կունենայ ցիրկային 2 խոշոր ներկայացում, մասնակցութեամբ առաջնակարգ արտիստների։ Ցերեկվայ ներկայացումը էժան գներով՝ 5 կ.-ից սկսած։ Երեկոյեան կրմբշամարտին—Վախտուրօվը՝ Զալէվսկիի հետ, վճռական—Իվան Կայինը՝ Ժակ-Սարամիէի հետ, վճռական—Նէգր Զէմբէր Ցիպլը՝ Փախօնտցի հետ։

ԱԶԴ.—Վաղը, երկուշաբթի երեկոյեան—զուարճութեան և ծիծաղի երեկոյթ։

Տեղի կունենայ նաև ըմբշամարտ։

Ներկայացման սկիզբը ժամը 8-ին, ըմբշամարտի սկիզբը ժամը 9½-ին, իսկ ներկայացման աւարտը ժամը 11-ին։

տп. 1033. 1—1

Ներքին հիւանդութեան
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Վերադառնալով արտասահմանից վերսկսեց ներքին հիւանդութիւնների ընդունելութիւնը. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԷՎՄՕԹՕՐԱԿՍՈՎ. Թոքերի և սրտի քննութիւնը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԵՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր՝ 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ԱՌ. Ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская 23. тел. 7—92.

(ա.օ.) տп. 977. 100—15

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, նոյեմբերի 18-ին
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ երկրորդ անգամ Թիֆլիսի բեմի վրա
ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ
ՉԱՐ ՈԳԻ

Դրամա 4 արարուածով։

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ.—տ. տ. Աշխէն, Արմէնեան-Դուրեան, Արուսեակ, Գուլազեան, Լիւսի-Սեւումեան, Ցասմիկ, պ. պ. Ալլահվերդեան, Բերոյեան, Զարիֆեան, Մանուէլեան, Ցարութիւնեան և ուրիշներ։

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին։

Ռեժիսոր՝ Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆ

ԱԶԴ.—Երկուշաբթի, նոյեմբերի 25-ին կը ներկայացվի՝ Նեմիրովիչ-Դանչենկոյի «ԿԵԱՆՔԻ ԱՐԺԷՔԸ»։ 1046 2—2

ԲԺԻՇԿ
Ե. ՔԵՐԵՍՏԷՃԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ հիւանդութիւններ։ (Առանձն. կրծքի, թոքախտի և արեան պակասութեան) ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 12—2-ը (Երեկոյեան ժ. 5—7-ը

Տրոֆսկայա, 3 (Լօրիս-Մելիքօվսկայա փողոցի կողմից)

(ե.հ.կ.) տп. 774. 100—27

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլոմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի)։ Ընդունելութիւն՝

Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 9—2-ը (Երեկոյեան ժ. 4—7-ը

Անկիւն Արաս-Արաղսկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.

(ե.հ.կ.) տп. 679. 74—27

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ռտիշչեվսկայա 13, տելեֆոն 4—21.

Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով։

Ընդունելութիւն՝ կանացի հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 11—12 առ., մանկական հիւանդութիւն ունեցողներին երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ ցեր. ժամը 3—4-ը։

Հիւանդանոցի բժիշկները

Ա. Ա. Ցարութիւնեան
Ն. Ն. Վեսելօվզօրով
Վ. Ա. Զակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ն. Զ. Ռամիկեան
Ա. Ր. Փիշէր
Ս. Փ. Տահպարոնեանց

(հ.կ.) տп. 868. 100—3

ԲԱՑՈՒՄ ԵՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այսօրվանից բացում ենք «Մշակի» բաժանորդագրութիւնը առաջիկայ 1914 տարվայ համար։

Այս համարի հետ ուղարկում ենք փոխադրական բլանկներ Թիֆլիսից դուրս գտնվող մեր բոլոր բաժանորդներին։

Խմբագրութիւնը խնդրում է իր բաժանորդներին՝ աշխատել կարելին չափ շուտ ուղարկել հասցէները, որպէսզի մենք հնարաւորութիւն ունենանք վաղօրօք տպագրել տալ այդ հասցէները և չընդհատել լրագրի առաքումը։

Խմբագրութիւնը կաշխատէ 1914 թ. ընթացքում տալ մի շարք յաւելուածական թերթեր։ Բացի դրանից նա իր 1914 թ. տարեկան բաժանորդներին, որոնք լրիւ վճարած կունենան բաժանորդավճար 10 ռուբլին, կը տայ իբրև պրէմիա ձրիաբար, հետեւեալ գիրքը՝ ի յիշատակ համազգային մեծ յոբելեանի—«Տպագրութեան արուեստը և Հայք»։

ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼՈՒ ԵՆՔ ՄԵՐ ՄԻՍԻԱՆ

Բանալով «Մշակի» բաժանորդագրութիւնը առաջիկայ 1914 թւի համար, մենք, չը նայելով ներկայ 1913 թ. ընթացքում կրած մեր ծանր կորուստներին՝ մահվամբ Յ. Տէր-Մարկոսեանի և Ալ. Քալանթարի, շարունակելու ենք գաղափարական - կուլտուրական այն գործը և առաքելութիւնը, որ 42 տարիներից ի վեր վարում է «Մշակը»։

Եւ շարունակելու ենք մեր միսիան, մեր յոյսը դնելով «Մշակի» ընթերցողների, դաւառական թղթակիցների, մեր հին աշխատակիցների, ինչպէս և այն նոր թարմ ոյժերի աշխատակցութեան վրա, որոնց մենք հրաւիրել ենք և հրաւիրելու ենք աջակցել մեզ մեր գաղափարական - կուլտուրական գործունէութեան մէջ։

Ամբողջ 42 տարի «Մշակը» կենսունակ է եղել հենց իր գաղափարականութեամբ և իր ձգտմամբ՝ անդադար առաջ և առաջ գնալ, անդադար առաջադիմական շարժման մէջ գտնվել։

Անցեալ տարի ճիշդ այս ժամանակ, երբ բացվում էր «Մշակի» 1913 թ. բաժանորդագրութիւնը, մեր ողբացեալ խմբագիր Ալ. Քալանթարը հետեւեալ խօսքերն էր ուղղում «Մշակի» ընթերցողներին.

«Մշակը», իբրև անդադար առաջադիմութեան օրգան, ունի իր հեռաւոր և մերձաւոր ծրագիրները, որոնց իրագործութիւնը առաջ է մղում անդրդուելի կամքով, անհուն եռանդով, անխոնջ աշխատանքով։

«Մշակի» ոյժը նրա կենսունակ գաղափարականութեան մէջն է եղել։

Այդպէս եղել է, այդպէս է այսօր, այդպէս էլ կը լինի նա վաղը։

Այո, կենսունակ գաղափարականութեան մէջ, կենսունակ առաջադիմական շարժման մէջ։

Նուիրված լինելով ժողովրդական մասսայի զարգացման գործին, մտադրադ լինելով առողջ և կազդուրիչ գործունէութեան հոգսերով, «Մշակը» համախմբել է բոլոր այն ոյժերը, որոնք անկեղծօրէն ձգտում են ապահովել և ճոխացնել հայ ժողովրդի բարգաւաճումը։

Նորագոյն մեր կեանքը դրել է մեր առաջ նորագոյն կարիքների և պահանջների բաւարարութեան հոգսեր։

Մեր առաջ դրված մեծ ժողովրդական գործերի համար պահանջվում են աւելի եւս մեծ աշխատանք և զօրաւոր ջանքեր։

Այն ջերմ ոգեւորութիւնը, որով «Մշակի» գործակից ոյժերը համախմբվել են կուլտուրական գործունէութեան համար, այն թարմ բողբոջները, որոնք հանդէս գալով ժողովրդական մասսայի անդաստանում աջակցում են ամուր կապեր հաստատելու մեր ինտելիգենտ տարրերի և ժողովրդական ընդարձակ խաւերի հետ, զօրավիգ են, որ առաջադիմական վեհ գործը պէտք է շարունակի կուլտուրական իր նուաճումները, յայտնագործելով հասարակաշէն գործունէութեան աւելի եւս ընդարձակ ասպարէզներ։

Համակված այդ հաւատով և հա-

մոզմունքով մենք նոր գործունէութեան հրաւէր ենք կարդում «Մշակի» բարեկամներին և գործակիցներին։

Այսօր, երբ մեր գաղափարական շարքից անհետացել է Ալ. Քալանթարը, մեզ՝ «Մշակի» աշխատակիցների և գործակիցների վրա ևս առաւել մեծ և ծանր պարտականութիւն է ընկնում միահամուռ ուժերով առաջ տանել «Մշակի» դրօշակը, որի վրա արձանագրված է մաքուր ազատամտութիւն, պրօգրէս և ժողովրդասիրութիւն։

Հ. Առաքելեան

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Այսօր Թիֆլիսում կայանալու է առաւօտեան ժամը 11-ին կովկասեան քաղաքների ներկայացուցիչների երկրորդ համագումարի բացումը։

Թէև համագումարներից ստացված գործնական արդիւնքը յաճախ աննշան է լինում, որովհետև կայացված որոշումները կամ չեն գործադրվում, կամ անհնարին է լինում անմիջապէս գործադրել, բայց և այնպէս քաղաքների ներկայացուցիչների մի տեղ համախմբվելը, մտքերի և կարծիքների փոխանակութիւնը քաղաքային զանազան հարցերի վերաբերմամբ ունեն իրանց օգուտը, մանաւանդ գաւառական քաղաքների համար, ուր ինքնավարութիւնը դեռ հաստատ արմատ չէ բռնած։

Ժողովրդական առողջապահութեան, լուսաւորութեան, փողոցների և բնակարանների մաքրութեան, ջրանցքների և կոյուղիների կառուցման, ազգաբնակութեանն առողջարար ջուր և էժան կենսական մթերքներ մատակարարելու խնդիրները, որոնք նոյնիսկ Թիֆլիսի և Բագուի պէս մեր մեծ քաղաքներում իրագործված չեն այն չափերով, որ գոհացումն տան ազգաբնակութեան կարիքներին,—դրանք ամենքը օրվայ հրատապ հարցեր են, որոնց վերաբերմամբ քաղաքային ներկայացուցիչների համագումարները շատ բան կարող են անել և զարկ կարող են տալ նրանց շուտափոյթ իրագործման։

Այդ նկատումներով և ողջունում ենք համագումարի բացումը, մաղթելով նրան արդիւնաւոր և եռանդուն աշխատութիւն։

Հ. Ա.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

15 նոյեմբերի

Լիվադիա.— Նորին Մեծութեանը բաղդ ունեցաւ ներկայանալ մոնղոլական պատգամաւորութիւնը, որ Կայսրին և Արքայազն Գահաժառանգին մատուցեց ընծաներ։ Դեսպանութեանը տրվեց ղաստարխան։

Թէհրան.—Նկատվում է, որ կաբինէտը միանգամայն անգործ է. մինիստրները իրար վերաբերվում են անվստահութեամբ։ Այդ առիթով ամեն օր տեղի են ունենում խորհրդակցութիւններ պետական խնամակալի նախագահութեամբ, որ ապարդիւն տեղը յորդոր է կարդում մինիստրներին՝ լինել հայրենասէր։

—

Լոնդոն.—Տեղեկութիւններ են ստացված, որ Հնդկաստանում սկսվել է յուրջ յուզմունք։ Ամեն օր մեծ քաղաքներում տեղի են ունենում բողոքի միտինգներ Հարաւային Աֆրիկայում ձեռք առնված ռեպրեսիաների դէմ։ Հասարակական կարծիքը չափազանց գրգռված է։

Լիդսում, որ ամենամեծ արուարձանն է Լոնդոնում, ազգային-լիբերալ ասսօցիացիայի միտինգին Ասկվիտը, որին դիմաւորեցին օվսաննաներով, ճառ արտասանեց. կառավարութիւնը մեծ աջողութեամբ գործադրեց ապահովագրութեան օրէնքը. ներկայումս մշակվում է հողային բարենորոգումը։ Կառավարութիւնը պետական պարտքը իջեցրեց 100 միլիօն ֆունտով, պահելով զօրքի սկզբնական ծախքերը և աւելացնելով նաւատորմի ծախքերը։ Կառավարութիւնը հօմրուլի վերաբերութեամբ կասկածում է, թէ համաձայնութիւն կայանայ ներկայ բօպէին։ Կաբինետի տարաձայնութեան մասին տարածված լուրերը սխալ են։

Ծառից առաջ ոստիկանութիւնը ձեռք էր առել խստագոյն միջոցներ սուֆրաժիստուհիների անկարգութիւնների դէմ։

—

Բուխարեստ.—Բանալով պարլամենտի նստաշրջանը, Թագաւորը ճառ արտասանեց, որով մատնանշեց, որ ռումինական զօրքը Բոլգարիա արշաւելիս թէև չը կռւեց, բայց ցոյց տուեց լիակատար ռազմի պատրաստութիւն։ Բալկանեան դէպքերի ժամանակ կառավարութիւնը բարելաւեց Ռումինիայի յարաբերութիւնները մեծ պետութիւնների հետ և զօրքի հետ միասին սահմանեց խաղաղութիւն, որ ապահովվում է ռումինական սահմանը և բարեկամական յարաբերութիւններ է ստեղծում բալկանեան տէրութիւնների հետ։ Ֆինանսների դրութիւնն այն աստիճանի փայլուն է, որ թոյլ է տալիս խոշոր գումարներ յատկացնել զօրքի և տնտեսական կարիքների համար։ Գլխաւոր խնդիրը երկաթուղիների կառուցումն է հանդիսանում նոր նուաճված երկիրներում։

Պահպանողականների պարագլուխ ընտրվեց Մայորեսկուն։

—

Բելգրադ—Թագաւորը վաւերացրեց սերբ-չերնօգօրական սահմանային պայմանագիրը։

Կառավարութիւնը որոշեց Կ. Պօլիս վերադարձնել պատերազմի ժամանակ գրաւված գերբային դրօշմանիշները։

Սերբ-բօլգարական պայմանագրի հրատարակութիւնը «Մատէնի» մէջ քաղաքական շրջաններում ծանր տպաւորութիւն թողեց։ Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ սերբ կառավարութիւնը մասնակից չէ հրատարակութեանը։ Պաշտօնական անձինք սառնասիրտ են դէպի այն յարձակումները, որ սկսել է աւստրօ-ունգարական մամուլը պայմանագրի հրատարակութեան առիթով, և նախատեսում են մեծ դժուարութիւններ Աւստրիայի առաջիկայ առևտրա-տնտեսական բանակցութիւնների մէջ։

—

Վիէննա.—Աւստրիական պատգամաւորութեան արտաքին գործերի մասնաժողովի մէջ Բերխտօլդը, պաշտպանելով իր քաղաքականութիւնը քննադատողներին, պաշտպանեց չէզոք Ալբանիա հիմնելը, որպէս զի Աւստրիան կարող լինի ազատ հաղորդակցութիւն ունենալ բաց ծովի հետ։ Աւստրիան հետամուտ է պաշտպանել փոքրաթիւ ազգութիւններին։

Աւստրիական պատգամաւորութեան զինուորական մասնաժողովը ընդունեց զինուորական մինիստրութեան բիւջէն։

Ֆերդինանդ արքան մեկնեց Սօֆիա։

—

Պարիզ.—Պատգամաւորների պալատում փոխառութեան մասին ուղղված հարցապնդման քննութեան ժամանակ անկախ սօցիալիստ Օհանտէրը յայտնում է, որ փոխառութիւնը ներկայանում է միջոց ծածկելու ընտրութիւններից առաջ դեֆիցիտը, որ առաջ է գալու մարօկկեան արշաւանքից և երեքամեայ զինուորական ծառայութեան օրէնքից։

—

Աթէնք.—Ֆալէրօն եկաւ ֆրանսիական, իսկ Կերատցինա՝ անգլիական նաւատորմը։ Լրագիրները նուիրել են այդ առիթով համակրական յօդուածներ։

Արտաքին գործերի մինիստրի և Աթէնք եկած Գալիբ-բէյի միջև փոխանակվեց հաշտութեան պայմանագիրը։

—

Ալէքսանդրիա.— Եկաւ իտալական նաւատորմը։

—

Մուկդէն.—Երևան հանվեց միապետականների դաւադրութիւն, որի նպատակն էր ապստամբութիւն պատրաստել Հարաւային Մանջուրիայում և ձեռք ձգել Մուկդէնը։ Պարագլուխը, որ նախկին օֆիցեր էր, կալանաւորված է։

—

Կ. Պօլիս.— Դոյչէ-Օրիէնտ - Բանկը նախագծել է բանալ մի շարք բաժանմունքներ Փոքր-Ասիայում։ Բեռլինից եկած դրամատան վերատեսուչը մեկնել է Սամսօն, ուր բացվելու է առաջին բաժանմունքը։

ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ ՄԱՀՎԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՊՍԱԿԻ ՓՈԽԱՐԷՆ

Ալ. Քալանթարի անուան հիմնվելիք ֆոնդի համար ստացանք՝ 1) Մէջէդէսսէրից (Պարսկաստան) Դաւիթ Փանեանից—25 ռ., 2) Եկատերինօդարից՝ Ց. Նարվելեանից, հանգանակված խնճոյքի ժամանակ մի նեղ շրջանում —10 ռ. 35 կ., 3) Նովօրօսսիյսկից՝ Միհրան Մարիմեանից—3 րուբլի։

ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Թանգագին Ալ. Քալանթարի մահվան բօթը չափազանց մեծ հարուած էր ինձ համար։ Որքան անսպասելի էր նա, նոյնքան և աւելի աննկարագրելի է իմ վիշտը։

Մեր օրերում հազուագիւտ մարդ, հազուագիւտ ազնիւ քաղաքացի՝ այս բառի լայն եւրօպական նշանակութեամբ։

Բարի և համեստ բնաւորութիւնը ամփոփված կորրեկտութեան և միապաղաղութեան ոսկեզարդ շրջանակում, ըստ ամենայնի սիրելի էր դարձնում այդ միանգամայն գեղեցիկ պատկերը։ Մի նախանձելի արժանաւորութիւն, որի առաջ՝ հաւատացած եմ՝ նոյնիսկ նրա թշնամիներն անգամ անկեղծութեամբ պիտի խոնարհվէին։

Ալ. Քալանթարը հասարակ դէմք չէր և նրա թողած բացը չափազանց զգալի պիտի լինի։ Նրա մահվամբ հայ ազգը կորցնում է իր արժանաւորագոյն զաւակներից մէկին, որով օտարների առաջ պարծենալ կարող էր։

Ցանձին հանգուցեալի՝ հայ ընտանեկանութիւնը կորցրեց մի առաքինի, օրինակելի ամուսնու. հայ հասարակութիւնը՝ մի անկեղծ, եռանդուն հասարակական գործչի. նրա ծանօթները և բարեկամները՝ մի բարի բարեկամի մի գիտնական հարուստ պաշարով, խելացի և միևնոյն ժամանակ զուարճալի խօսակցի. հայ գիւղացիութիւնը՝ մի սրտացաւ և անձնուէր գիտնական բարեկամի...

Ամենից մեծ կորուստ կրեց «Մշակը», որի փորձառու և հմուտ դրօշակակիրն էր նա երկար տարիների ընթացքում, որի հիմնարկող անմահ Գրիգոր Արծրունու արժանաւոր ժառանգը։

Եւ ես, համակված խորին վշտով, իմ անհուն ցաւակցութիւնս եմ յայտնում հանգուցեալի ընտանիքին, նրա եղբայրներին, սգաւոր «Մշակի» բոլոր ղեկավար և համակրողներին, կովկասահայ գիւղացիութեանը և նրա բարեկամներին՝ անփոխարինելի կորուստեան համար։

Ցաւակցական հանգիստ և խաղաղութիւն ազգի արժանաւոր զաւակին։

Թանգագին հանգուցեալի մահը մեզ ամենքիս վրա դնում է մի սրբազան պարտաւորութիւն՝ յաւերժացնելու նրա այնքան սիրելի յիշատակը։

Դա պէտք է լինի մի կենդանի գործ, մի գործ, որ միշտ մօտ էր հանգուցեալի սրտին, այն է՝ գործնականապէս աշխատել նպաստել հայ գիւղացիութեան առաջադիմութեանը կուլտուրական ասպարիզում։

Ալեքսանդր Աբէլեան

Նոր-Նախիջևան, 23 հոկտ.

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դեօրթ-Եօլ (Կիլիկիա), 30 հոկտ.

Մեծայարգ խմբագիր.

Վերջին թղթաբերով ստացուած լրագիրներէ սիրտի խորունկ ցաւով մը իմացայ, կսկծալի՝ որքան անակնկալ՝ մահը «Մշակի» անզուգական խմբագիր Ալէքսանդր Քալանթարի։

Ազգային և հասարակական այդ ազնիւ գործիչին ակամայ և տխուր հեռացումը, որ խոր բիծ մը կը թողու մեր աղքատ հորիզոնին վրայ՝ որքան վեհ պարապ մը, երկար զգալի պիտի ըլլայ։ Ան, որ Գր. Արծրունիի դրօշին դրօշակիր և հաւատարիմ, հայութեան վերածնութեան վեհ, որքան ապերախտ՝ գործը մշակեց։

Հազիւ՝ Տէր-Մարկոսեանի քառասունքը բոլորած, անոր կը հետևի, ահա, Քալանթարը։ Ազգին համար ծանրագին կորուստներու շրջան մըն է՝ թախծալից և սգաւոր՝ որ կանցնինք, աւա՛ղ։ Ց. Տէր-Մարկոսեան, Ս. Զաւարեան, Ա. Քալանթար... Ու մաղթենք, որ ալ անցած ըլլայ։

Ցանուն Միացեալ Կիլիկիոյ վարժարանաց և Ընդհ. Միութեան Կիլիկիոյ մասնաճիւղերուն մասնակցելով, «Մշակի» հետ, ազգային այս սուգին, սիրտով ընկճուած ոչինչ ունիմ քան մաղթել ուրեմն, որ «Մշակի» շինարար գործը, իր սկիզբէն ի վեր անվթար շարունակուած, չզադրի ու Արծրունիի նուիրական ու փիւնիկ աճիւններէն նոր-նոր Քալանթարներ բարձր և յարատև պահեն այն գաղափարը, որ «Մշակինն» եղաւ ու ազգինը։

Ձերդ անկեղծ յարգանքներով՝ Միացեալ Կիլիկիոյ վարժարանաց ընդհանուր տեսուչ և Հ. Բ. Ը. Միութեան Կիլիկիոյ ընդհանուր քարտուղար՝ Միք. Նաթանեան

—

Կ. Պօլիս, 5 նոյեմբեր

Ուսանողական Միութիւնս իր օրգանը եղող «Վերածնունդի» խմբագրութեան հետ միասին կը փութայ, թէպէտ քիչ մը ուշ, յայտնելու իր խորին ցաւը ողբացեալ մեծ հայրենասէրին՝ անմոռանալին Ալէքսանդր Քալանթարի սգալի մահուան առթիւ։

Հանգուցեալը իբրև ժողովրդի հարազատ բարեկամ և իբրև ուղղադատ հրապարակագիր միշտ յարգելի էր եղած մեզի։ Կը սգանք անզուգական խմբագրին մահը և այս առթիւ մեր խորին ցաւակցութիւն-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԵՐԻ ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՐՑԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

Իմ սիրելի ընթերցողները երբէք թող չը շփոթեն Թիւրքահայոց հողային հարցը Ռուսաստանում գոյութիւն ունեցող հողային մեծ հարցի հետ։

Չը նայած որ երկուսն էլ «հողային հարց» ֆօրմուլն են կրում, բայց էութեամբ և բովանդակութեամբ շատ են տարբերվում իրարից։

— «Թիւրքահայաստանում գոյութիւն չունի յաւելեալ աշխատանքի հարց, այլ կայ յաւելեալ արեան հարց...»—ասել է մի յարգելի հայ մարդ։

Նոյն իմաստով կարելի է նաև ձևակերպել Թիւրքահայոց հողային հարցը։ Այստեղ հողազուրկ և հողատէր դասակարգեր գոյութիւն ունեն, բայց այդ դասակարգերը բաժանվում են ըստ ազգութեան։ Հողատէր է քիւրդը, թիւրքը, հողազուրկ է հայը, քրիստոնեան։ Կապիտալի շատ և քչի կամ կալուածատիրոջ ծանր պայմանների խնդիր չը կայ (ասենք կան՝ բայց հերթը մինչև դրանց հասնի, առուից դեռ շատ ջուր է հոսելու), այլ կայ բռնութեամբ, խաբէութիւնով, կեղծիքներով հայերից խլված հողերի խնդիր։

Կառավարութիւնը սիստեմատիկ հալածանքներով ստիպել է հայերին գաղթել, անտէր մնացած հողերին տէր են դարձել շրջակայքի թիւրքերը, քիւրդերը։ Բէկերը առանց որևէ պատճառի ուղարկել են իրանց զօլամներին որևէ հայի արտը հնձելու կամ հնձելու. հայը տեսել է, սիրտը ճմլվել, բայց վախից լռել. դժուարը առաջին տարին է. երկրորդ և յաջորդ տարիներին բէկը այլևս այս արտի կամ պարտէզի մասին խօսելիս՝ սկսում է խօսել այնպէս ինքնավստահ ու գոհ, ինչ որ իրանը լինէր կամ իր իրաւունքի մասին խօսելիս լինէր։ Հայը հաշտվել է կատարվածի հետ և լռել։ Զրկվելով ապրուստի միջոցներից և զրկված՝ կեանքի պայմաններից, դիմել է գաղթականութեան։ Շատ թիւրքեր ու քիւրդեր, կաշառելով կալուածքների դիւանատան պաշտօնեաներին, կարողացել են կեղծ կալուածագիրներ ձեռք բերել և հէնց դրանց ուժով էլ տիրանալ հայերի հողերին։ Այդպիսի պարագաներում թէև հայերը ցոյց են տուել իրանց իսկական կալուածագիրները, բայց աչառու ու կաշառված պաշտօնեաները նկատի չեն առել։

Ես էլ չեմ խօսի հայերից սպառնալիքով «գնված», 40—70 և դեռ աւելի տոկոսով տրված դրամի փոխարէն իւրացված, պարտքի վճարումի պատճառով «հրապարակով» ծախված և դեռ բազմաթիւ միջոցներով հայերի ձեռքից խլված հողերի մասին։

Երկրագործութեան ստարկելու նպատակով հիմնված Հողային Բանկան այս ուղղութեամբ կատարել է մեծ և ահռելի չարիք։ Այդ տխրահռչակ բանկը եղել է համիդեան ռեժիմի ժամանակ և դեռ մինչև այսօր էլ է հայահալած ծրագրի գործադրող գլխաւոր հաստատութիւններից մէկը։ Չքաւոր հողագործներին օգնելու նպատակ ունեցող այդ բանկը դառել է երկրի աղաների, բէկերի և կառավարական պաշտօնեաների ձեռքին մի տեսակ որոգայթ, խեղդելու համար մանաւորապէս փոքրիկ հողատէրերին, չքաւոր հայ գիւղացիներին։

Այժմ Թիւրքիայում թէ հայ քաղաքական կուսակցութիւնները և թէ ազգ. պատրիարքարանը միաբան են հայերի հողային հարցը բարձրացնելու և պաշտպանելու մէջ։

Պահանջում են կառավարութիւնից յետ ստանալ բէկերի, աղաների՝ հայերից խլած սեփական հողերն ու վերադարձնել իսկական տէրերին. նաև չեղեալ համարել համիդեան ռեժիմի ժամանակ հայերից «գնված» և «ըստ օրինի» իւրացված հողերը։

Կառավարութիւնը տատանվում է, համաձայն օրվայ քաղաքական կացութեան, կամ սպառնում է հայերին լռել, կամ խոստանում է հայերին գոհացնել դրամական վարձատրութիւնով, կամ առաջարկում է խնդիրը ենթարկել տեղական դատարանների վճռին և կամ գաղտնի հրահանգում է քիւրդ անհանգիստ տարրերին սաստկացնել հայերի հալածանքը, որպէս զի հայերը մոռանան հողային հարցը և խնդրեն առ այժմ կեանքի ապահովութիւն։

Հինգ տարի այս քաշքշուկներով եօլա է տարել կառավարութիւնը հայերին։

Հայերի հողազրկումը մեծ չափեր է ստացել 1895 թուի կոտորածների շրջանում։ Դաշնակցութիւնը Իթթիհադի հետ համերաշխելիս պայման դրեց՝ յետ տալ հայերին 1896-ից յետոյ խլված հողերը. այս կէտը հայ ժողովրդի մէջ առաջ բերեց զայրոյթ, որովհետև 1896-ից առաջ խլվածները ևս կազմում են խոշոր թիւ։

Կառավարութիւնը սկզբունքով համաձայն է, որ հողային դատերը լուծվեն դատարանների միջոցով, բայց հայերից ոչ ոք չէ համակերպվում այդ առաջարկին, որովհետև շատ պարագաներում դատարանը օրինական պիտի գտնի «վաճառումը». խնդրի արտաքին ձևն էլ այդպէս է, բայց ներքինը...։ Հայերը պահանջում են վարչական կարգով լուծել հողային հարցը։

Թիւրքահայերի «հողային հարցը» ինքնին որևէ համայնական գոյն չունի, պարզապէս անհատական է. բայց այնքան շատ են ու թուով այնքան բազմաթիւ այդ անհատական դատերը, որ խնդիրը կամայ-ակամայ ստանում է ազգային գոյն։

Օրինակ. ես կը ներկայացնեմ Էրզրումի հայոց առաջնորդարանի կազմած մի փոքրիկ ցուցակը հայերից բռնագրաւված հողերի։

	Արտ կտոր	Մարգ. կտոր	Արօտ կտոր	Տուն հատ	Այգի հատ	Ջրաղաց	Գումար
Բասենի գաւառ	207	31	9	9	2	1	259
Էրզրումի գաւառ	362	40	60	47	—	12	521
Խնուսի գաւառ	656	251	36	73	16	7	1039
Դերջանի շրջան	814	85	72	14	38	5	1028
Գումար	2039	407	177	143	56	25	2847

Բռնագրաւված արտերն ու մարգագետինները հաւասար են 23,632 օրավարի։

Այս ցուցակի մէջ չեն մտնում Հողային Բանկի միջոցով հայերից խլված հողերը։

Ստորև ես ներկայացնում եմ մի այլ ամբողջական ցուցակ Թիւրքիայում հայերից զանազան միջոցներով խլված հողերի։ Այդ ցուցակը կազմել է հայոց պատրիարքարանը։

	Էրզրում	Վան	Բիթլիս	Տիգ.-կերտ	Խարբերդ	Սեբաստ.	Գումար
Արտ	10,707	990	11,339	500	816	1,687	25,049
Տուն	710	138	930	47	187	545	2,557
Այգի և անտառներ	215	113	318	72	319	122	1,159
Արօտ	332	42	1,345	61	71	113	1,965
Մարգ.	456	—	188	5	11	—	400
Ագարակ	10	3	17	—	—	9	39
Ջրաղ. կալուածք	369	40	508	36	26	47	1,027
Ջրաղաց	41	21	61	18	12	7	160
Շէնքեր	95	28	1,103	4	16	1	1,247
Անտառ	—	10	30	8	12	6	66
Եկեղեցի, վանք, դպր. գերեզման	18	5	13	6	7	3	83
Գումար	12,753	1,301	15,852	757	1,579	2,539	34,681

Հայկական նահանգներից դուրս հայերից խլված հողերը հետևեալներն են.

Ադանայի նահանգում	137
Հալէպի »	118
Եդեսիա, Եօզգատ և այլն	34
Տրապիզօն, Կօնիա, Իզմիր,	92
Բրուսա	68
Գումար	449

Ստանում ենք բռնագրաւված հողերի ընդհանուր թիւը 35,130։ Բայց սա դեռ բոլորը չէ, այս խոշոր թւի մէջ դեռ չեն հաշւված 1896 թւից առաջ խլված հողերը, որոնք նոյնպէս բազմաթիւ են և գրեթէ հաւասար վերոյիշեալ թւին։

Այժմ վերլուծենք ձեռքի տակ եղած այս ցուցակը։ Թիւրքահայաստանում բնակվում են մօտ 1 միլիօն հայեր, նրանցից բռնագրաւվել են 34,681 կտոր հողեր ու կալուածքներ. Թիւրքահայաստանից դուրս նահանգներում բնակվում են մօտ կէս միլիօն հայեր, նրանց ընկնում է բաժին 449 կտոր բռնագրաւման դէպք։ Պարզ նկատվում է, որ հայկական նահանգները եղել են անմիջական առարկայ հայահալած ռեժիմի։ Գաղթականութեան հոսանքը քաշքշվել է մեծ մասամբ հողային այս բռնագրաւումների պատճառով։ $1\frac{1}{2}$ միլիօն ժողովուրդն ունի 35,130 դատական խնդիր հողային հարցի շուրջ։ Ահա թէ ինչու այս անհատական դատերը միացել են ու կազմել Թիւրքահայոց հաւաքական տրտունջներից մէկը։

Այսպիսի դատեր ունի նաև թուրք ու քիւրդ երկրագործ դասակարգը իր բէկերի դէմ, բայց ոչ ոք չի համարձակվում բողոքել։

Էրզրումի նահանգը ռուս-թիւրք առաջին պատերազմից առաջ ներկայացրել է շատ խիտ հայ ազգաբնակութիւն։ Պատերազմից յետոյ Կարապետ եպիսկոպոսի գաղթականութեան կարաւանը կազմվել է գլխաւորապէս Էրզրումի վիլայէթից։ Ահա Թաթոսի շրջանը, որտեղ 85—90 տարի առաջ լիքը հայեր էին. ահա Էրզրումի դաշտը, Բասէնը նայլն։ Այսօր մեծ մասամբ հողատէրերը թիւրքեր ու քիւրդեր են, հայերը լքել են հողերը, գնացել, փախել, իսկ քաղցած-չքաւոր թիւրքերը նոյնիսկ առանց որևէ փոխարինութեան տիրացել են հայոց հողերին ու գիւղ կազմել։ Թաթոսի շրջանում այժմ ոչ մի հայ չը կայ, բոլորը դրսից եկած քիւրդեր են տուն-տեղ շինած ու բնակված։ Այսպիսի ձևով տիրացված հողերի ոչ հաշիւը կայ և ոչ էլ չափը։ Դրանք անցեալին են պատկանում։ Բայց իմ մէջ բերած ցուցակները վերջին 2—3 տասնեակ տարիների սեփականութիւնն են։

Ահա թէ ինչ է Թիւրքահայերի հողային հարցը։

Միմիայն Էրզրումի ճամբով 1910 թւին գաղթել են մօտ 4000 հայեր, 1911 թւին նոյնպէս 4000, 1912 թ.՝ 3700 հոգի, 1913 թ. 9 ամսվայ ընթացքում գաղթել են 2700 հայեր։ Այս թւերի մէջ (1912—13 թ.) չեն հաշւված զինուորական տարիք ունեցող փախստականները, որոնց թիւը կարելի է ենթադրել հազարով։

Քաղաքական-տնտեսական հալածանքի ենթարկված թիւրքահայը ստիպված է գաղթել. ոչ ոք նրան թող չը մեղադրէ։

Էրզրում — Բաւրմ

ները կը յայտնենք «Մշակի» խմբագրութեան։

Ռամկավար Ուս. Միութեան
Նախագահ՝ Արմենակ Հայկունի
Քարտուղար՝ Ց. Գաւուքեան

ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Ալ. Քալանթարի մահվան առիթով խմբագրութեանս ցաւակցական գրութիւններ են ուղղել ի միջի այլոց և հետևեալ անձինք.

Թիֆլիսից՝ Կողբ գիւղացի (Ղազախի գաւ.) Թիֆլիսաբնակ մի խումբ երիտասարդներ։

Արասխումանից՝ Տիգրան Մէտէնճեանց։

Ղփչաղից՝ Սրապիոն ք. Բայբուրտցեան։

Թմբուլ գիւղից (Հին-Նախիջ. գաւ.)՝ Աւագ Բայեաթեան Ցարութիւնեանց։

Ստաւրոպոլից՝ Ս. ք. Տէր-Յովհաննիսեանց։

Մեծ-Ղարաքիլիսայից՝ Երուանդ Մամիկոնեան։

Ազդուրից՝ Յակոբ Սիմոնեան։

Մցխէթից՝ ս. Նունէի մենաստանի ծխական վարժարանի օր. Աննա Մարգարեան։

Մերվից՝ Վաղարշակ Յովակիմեան։

Թաղա գիւղից (Երևանի գաւ.)՝ Թէոդորոս ք. Մնացականեանց։

Կրզէն գիւղից՝ շինական հասարակութիւնը։

Քալարա գիւղից՝ ուսուցիչ Ա. Ազատեան։

Սև-Քարից (Ղազախի գաւ.)՝ տանուտէր Տիգրան Քամալեանց։

Ջխար գիւղից՝ Ա. ք. Գափամաճեան։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԷԿԶԱՐԽԻ ԳԱԼՈՒՍՏԸ

Երէկ, նոյեմբերի 16-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին Թիֆլիս հասաւ Լիվադիայից Վրաստանի նոր էկզարխ Ալէքսէյ արքեպիսկոպոսը, ուղեկցութեամբ փոխարքայի ներկայացուցիչ իշխ. Ճավճավաձէի։

Երկաթուղու կայարանում ժողովվել էին մեծ թւով պաշտօնական և քաղաքացիական ներկայացուցիչներ։ Նորին բարձր սրբազնութեանը առաջինը բարի գալուստ մաղթեցին Վրաստանի սինոդական գրասենեակի ներկայացուցիչներ Գրիգորիյ, Անտոնիյ և Պիմէն եպիսկոպոսները, ապա Թիֆլիսի նահանգապետ Չերնեավսկին, կոմենդանտ Չիրկովը, նահ. ազն. պարագլուխ իշխան Աբխազին և քաղաքագլխի անձնափոխանորդ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը։

Այնուհետև էկզարխը նստեց վեց ձի լծած շքակառքը և շրջապատված հեծեալ ժանդարմներով ու փոխարքայի կոզակ պահակախմբով՝ դիմեց դէպի Սիոնի մայր տաճարը։ Ամբողջ ճանապարհին փողոցներում շարքերով կանգնել էր Թիֆլիսի համարեա բոլոր կրթական հաստատութիւնների բարձր դասարանների երկսեռ աշակերտութիւնը։

Սիոնի տաճարի մօտ հաւաքվել էր մեծ բազմութիւն, որի մէջ աչքի էին ընկնում տեղական համքարները իրանց դրօշակներով։

Տաճարի ներսում էկզարխին դիմաւորեց ուղղափառ հոգևորականութիւնը զգեստաւորված, իսկ սրա ետևում կանգնել էին կոմսուհի Եկատերինա Անդրէևնա, փոխարքայի օգնականներ գեներալ Շատիլով և հոֆմէյստեր Պետերսոն, փոխարքայի խորհրդի անդամները, գեներալիտետը և գինուորական ու քաղաքացիական պաշտօնեաներ։ Էկզարխին ողջոյնի խօսք ասաց Գրիգորիյ եպիսկոպոսը։

Էկզարխը օրհնելով ներկայ եղողներին առաջացաւ և կատարեց գոհաբանական մաղթանք հոգևորականութեան հետ Թագաւոր կայսրի և Թագաւորական Գերդաստանի արևշատութեան համար։ Այստեղ Նորին բարձր սրբազնութիւնը խօսեց մի համառօտ ճառ, որի մէջ ընդգծեց սիրոյ և խաղաղութեան գաղափարը։

Ապա Սիոնի տաճարից սկսվեց եկեղեցական թափօր դէպի էկզարխութեան եկեղեցին։ Այստեղ նոյնպէս կատարվեց հակիրճ մաղթանք, որից յետոյ էկզարխին ընդունարանում ներկայացան պաշտօնական և քաղաքացիական անձինք, որոնց ներկայացնում էին բարձր սրբազնութեանը գեներալ Շատիլովը, հոֆմէյստեր Պետերսոնը և Չերնեավսկին։

Այնուհետև ողջոյնի ճառեր արտասանեցին նահանգապետ Չերնեավսկին, քաղաքագլխի անձնափոխանորդ իշխան Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը, ազն. պարագլուխ իշխ. Աբխազին և մէշչանների ընկ. աւագ Բ. Առաքելեանը։

Քաղաքագլխի պաշտօնակատարը ասաց.

«Թոյլ տուէք, ձերդ բարձր սրբազնութիւն, ողջունել ձեզ մեր երկիրը աջողութեամբ մուտք գործելու առիթով։ Թիֆլիս քաղաքի ազգաբնակութիւնը բաց սրտով հանդիպում է բարձր հովուապետին, որ առնում է մեզ հեռաւոր հիւսիսից սէր և խաղաղութիւն. բարի գալուստ»։

Մէշչանների աւագը ընդգծելով ռուսաց Միապետների դէպի Կովկասի ժողովուրդները ցոյց տուած մշտական հոգատարութիւնը, ասաց, որ Կովկասում նշանակվել են միշտ խոհուն ու աշխատասէր էկզարխներ։ Շեշտելով հանգուցեալ Իննոկենտի արքեպիսկոպոսի ժողովրդական գործունէութիւնը՝ Բ. Առաքելեան «յժ և կարողութիւն մաղթեց նոր էկզարխին՝ հովւելու իր մեծ հօտը։ Եւ վերջը նորին բարձր սրբազնութիւնից խնդրեց օրհնել Թիֆլիսի մէշչանների ընկերութիւնը։

Նորին սրբազնութիւնը շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին և ասաց, որ առաջիկայ կիրակի օրը ինքը կը պատարագէ Սիոնի տաճարում և կօրհնէ Թիֆլիսի ամբողջ ազգաբնակութիւնը։

Դրանից յետոյ ոստիկանապետ Զասիպկինի առաջնորդութեամբ էկզարխն այցելեց Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վորոնցով-Դաշկովին, որ բարեհաճեց կէս ժամ յետոյ փոխ-այցելութիւն գործել էկզարխին։

ՈՒՂԻՂ ՄԻ ՏԱՐԻ ՑԵՏՈՅ

Մի փայլուն նմուշ մեր օրագիրների արագ ու հրատապ տեղեկութիւններ հաղորդելուն։

Առհասարակ Եւրոպայում այն թերթն է տարածվում, որը աւելի արագօրէն տեղեկութիւններ է տալիս աշխարհի ամեն մասում կատարվող ուշագրաւ անցքերից։ Իսկ մեզ մօտ՝ ընդհակառակ՝ այն օրագիրն է գնահատվում, որը միւսից աւելի շուտ Պետերբուրգի, Մոսկվայի կամ Օդեսսայի թերթերից մկրատով կտրում և տպարան է ուղարկում սենսացիոն լուրը կամ գիւտը։

Ուղիղ սրանից մի տարի առաջ, «Տարազի» 1912 թ. նոյեմբերի №-ում, երես 196, տպագրված է Nypy-ի հետևեալ նամակը.

«Մեր Թղթակիցները

«Հռոմ, 10 նոյեմբերի

«Ձեզ կարող զգալ ինձ և չը բաժանել ձեզ հետ իմ զմայլմունքն ու տպաւորութիւնը, որ երէկ երեկոյեան ստացայ ես Costantzi թատրոնում։ Երևակայեցէք ձեզ, որ նշանաւոր երաժշտագէտ պրոֆեսորներից կազմած սիմֆոնիական նուագախմբին ղեկավարում էր վեցամեայ մանուկ Villy Ferrero և, ի հարկէ, անգիր, առանց նոտերի՝ Վիլհէլմ-Տէլի ուվերտիւրը՝ սիմֆոնիա, Վագների «Տանհէյզր» օպերայի ուվերտիւրը և Peer Cynt-ի նշանաւոր «Danza d'Antica»։

«Ոգևորութեան գագաթին հասած բազմաթիւ ունկնդիրների բաղձանքներին զիջանելով, կրկնվեց վերջինս։ Եւ մինչդեռ հազարաւոր հոգիներ թատրոնի առաջ կանգնած սպասում էին, որ հրաշք-մանուկին օվացիոններով տուն տանեն, մայրն իր սիրասուն զաւակի ճերմակեղէնն էր փոխում, որ կարծէք քրտինքի ավկէանը լինէր նետված, այնքան էր թացացել։

«Հեղինակաւոր երաժշտագէտի ասելով, մանուկ երաժշտագէտը ղեկավարում է ոչ միայն անսխալ, այլև ոգևորում, ընդգծում, շքեղացնում ու գունաւորում է առանց այն էլ շատ նշանաւոր այդ երկերը։

«Villy Ferrero տարիքից աւելի բարձրահասակ է, փարթամ գանգուրները ուսերին հասած, Թալեաբայ հագուստով։ Միայն Իտալիայում մի ամսվայ մէջ իր ղեկավարութեամբ նուագից փոքրիկ Ferrero-ն, ինչպէս պատմում են, 40,000 ֆր. է վաստակել։

«Ցանկանք սրան, որ ապագան այնպէս չը ժպտայ, ինչպէս երեքտարեկան սրանից առաջ մի ուրիշ ֆենոմէն՝ դրամատիկ դերասանուհի Demma Cuniberti-ն, որ մանուկ հասակում ապշեցնելիս է եղել իր ամենանուրբ խաղով Եւրոպային, և դեռ պատանեկական հասակը չը լրացրած, խոյս տուեց բեմից, և ամերիկացի միլիարդերի գիրկն ընկնելով, անժամանակ անյուսացաւ և իբրև մի գիսաւոր սլացող աստղ անհետք կորաւ թատրոնական հորիզոնից։

«Աւելացնեմ, որ երկու ֆենոմէն արտիստները տօրինօցիներ են։ Գուինե-Բերտու ծնողները դրամատիկ արտիստներ էին»։

Այսօր, մի տարուց յետոյ մեր երկրի թերթերը նոր են, տեղեկութիւններ հաղորդում հրաշք մանուկի մասին, բայց երբ մի տարի առաջ «Տարազում» տպվեց յիշեալ տեղեկութիւնը նրա մասին, ոչ ոք ուշադրութիւն չը դարձրեց։ Ճիշդ որ, մարգարէն իր գաւառում պատիւ չէ ունենում։

Տ. Նազարեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 15 նոյեմբերի

Հերթին Դումայի նախագահի ընտրութիւնն է։

Չխէիձէն մատնանշում է, որ չորրորդ Դումայի պրեզիդիումը ոչ միայն ընթացաւ երրորդ Դումայի պրեզիդիումի շաւղով, այլ և դէպի ծայրայեղ ձախակողմեաններ ցոյց տուեց մեծ անհամբերութիւն։ Սակայն չափաւոր օպպօզիցիան մի վեհաժողովում ազդարարված լօզունգից դրդված, թէ հայրենիքը վտանգի մէջ է, պէտք է փրկել նրան յեղափոխութիւնից, համարում է այդ պայմանը նոր առիթ աւելի սերտ դաշնակցելու հոկտեմբերեանների հետ։ Սոց. դեմոկրատները այդ շաւղով չեն գնայ և ձեռնպահ են մնում պրեզիդիումի ընտրութիւնից։

Քուէարկութեամբ ընտրվում է 272 ձայնով ընդդէմ 70-ի Ռոդզիանկօն, որ դահլիճ է մտնում և նախագահի բազկաթոռը գրաւում է երկարատև ծափահարութիւնների տակ։

Դումայի նախագահ Ռոդզեանկօն դիմում է Դումային հետևեալ ճառով.

«Պետական Դումայի պարոնայք անդամներ. դուք կը հասկանաք, թէ ո՛ր աստիճան ձեր ընտրութիւնը յուզում է ինձ և թէ ինչպէս դժուար է ինձ համար խօսել այս րօպէիս։ Խորապէս հաւատով դէպի ձեզ՝ ժողովրդական ներկայացուցիչներիդ, ես նորից ստանձնում եմ Պետական Դումայի գլխաւորութեան ղեկավարողի պատասխանատու պարտականութիւնները։ Հաստատապէս յուսալով առ Աստուած, հաւատում եմ, որ Ամենաբարձրեալը կօրհնէ մեր աշխատանքները, իսկ ինձ կօգնէ արդարացնելու ձեր բարձր վստահութիւնը։ Մեր պետական գործունէութեան ղեկավար սկզբունք կը լինի, ինչպէս և անցեալում, անյողդողդ հաւատարմութիւն ռուսաց երկրի Գերագոյն Տիրոջ (ծափեր աջից, կենտրոնից և ձախից), անդաւաճան (ձայներ ձախից՝ «բրաւօ») հաւատարմութիւն Միապետից շնորհված պետական կազմին (ծափեր կենտրոնում և ձախից), ձգտումն՝ զարգացնելու երկրի ռազմի ոյժը և ժողովրդի հոգևոր ու արտադրիչ ոյժերը (ծափեր աջից, կենտրոնում և ձախից)։ Գիտակցելով, որ անխախտ է Մեծ Կայսրի բարձր վստահութիւնը դէպի ժողովրդի ընտրեալները, որ կոչված են Նրա ինքնակալ կամքով օրէնսդրական գործունէութեան, Պետական Դուման պէտք է ներքին լիակատար համգստութեամբ, որ ինքնին անհրաժեշտ է զանազան պետական խնդիրների լուծման ժամանակ, չը վրդովվելով ծագող արգելառիթներից, անսայթաք ձգտէ բարձրագոյն կամեցողութեամբ հոկտ. 17-ի մանիֆէստով ազդարարված մեծ հիմունքների իրականացմանը (Ձայներ ձախից՝ «վաղուց ժամանակ է»), այդ հիմունքները ժողովրդական կեանքում մարմնացնելուն (ծափահարութիւն)։ Մեր հզօր ու ընդարձակ հայրենիքը կարիք ունի անխաւաձգելի, կայուն ու պարզ օրէնքների՝ պարտադիր բոլորի համար, որոնք իրագործեն այդ բարձր սկզբունքները (ձայներ՝ «բրաւօ՛», ծափահարութիւն)։ Այդ իսկ պատճառով Պետական Դումայի վրա ընկած է սրբազան պարտականութիւն՝ միացնելու իր աշխատանքները իրաւական կարգի, կանոնի ու օրինականութեան անսասան պայմաններ ստեղծելու ձգտումներով (ծափեր)։

«Պետական Դումայի պարոնայք անդամներ. ձեր համերաշխ աշխատանքը այդ ուղղութեամբ, հիմնված փոխադարձ վստահութեան, համբերատարութեան ու կուսակցական տարաձայնութիւնները ըստ հնարաւորութեան մեղմելու վրա, իր արդարացի գնահատութիւնը կը գտնէ երկրում, և ձեր՝ ժողովրդական բարեկեցութեանը հետամուտ՝ միաբան աշխատանքները կամրապնդեն ռուս ժողովրդի մէջ հաւատ առ Պետական Դուման (ծափեր, «բրաւօ՛»)։ Օգնեցէք ինձ ես, պարոններ, դժուարին րօպէներին ձեր ինձ վրա դրած պարտականութիւնների կատարման ժամանակ։ Թոյլ տուէք հաստատ հաւատալ դրան և կրկին խորին շնորհակալութիւն յայտնել ինձ ցոյց տրված վստահութեան համար» (բուռն և երկարատև ծափահարութիւն)։

Ապա երկար ծափահարութիւնների տակ նախագահողի պարտականութիւններից հրաժարվում է իշխան Վոլկօնսկին։ Ռոդզեանկօն և Վոլկօնսկին համբուրվում են։

Այնուհետև Դուման նախագահի օգնական է ընտրում 174 ձայնով ընդդէմ 143-ի Կօնովալովին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Մայր Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնան բարեհաճել է շնորհակալական հեռագիր ուղարկել Կովկասում ուղղափառութիւնը վերականգնող ընկերութեան փոխ-նախագահ կոմսուհի Վորոնցովա-Դաշկովայի անունով ի պատասխանի յիշեալ ընկերութեան խորհրդի ուղարկած շնորհաւորանքի Կայսրուհու ծննդեան առիթով։

✦ Այսօր Ժողովրդական Տանը կը բացվի կովկասեան քաղաքների ներկայացուցիչների 2-րդ համագումարը հանդիսաւոր կերպով։ Ժամը 1-ին համագումարի անդամները կը գնան Հաւլաբար՝ քաղաքային վարչութեան հրաւէրով՝ եղբ. Զուբալովների անուան երեխաների հիւանդանոցի բացմանը ներկայ գտնվելու համար։

✦ Կովկասի փոխարքային ներկայացան պատգամաւորներ Թիֆլիսի, Բագուի, Երևանի նահանգների մօլօկան համայնքների կողմից և մատուցին կոմսին ուղերձ շնորհաւորելով նրա աղջմամբ վերադարձը։

✦ Պետական Դումայի անդամ սոց.-դէմ. Սկօբելեվ հեռագրով դիմել է Կովկասի փոխարքային, տեղեկացնելով որ Բագուի բանտում քաղաքական բանտարկեալները սովադուլ են յայտարարել։ Սկօբելեվ այդ մասին իրազեկ է արել նաև արդարադատութեան ներքին գործերի մինիստրներին։

✦ Վաղը Արտիստական Թատրոնում հայ դերասանական խումբը ներկայացնելու է Շիրվանզադէի «Չար ոգին» 4 գործ. դրաման, որի մէջ գիժ Դանիէլի դերը կը կատարէ դերասան Զարիֆեանը։

✦ Հայ Գրողների Ընկ. անդամների ժողովում որոշվել է կառուցանել Սայեաթ-Նովայի արձանը պերեզ-մանի վրա՝ Մէյդանի ս. Գէորգ եկեղեցու բակում՝ այդ նպատակով Ընկերութեան հանգանակած գումարներով։

✦ Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացքներում դասախօսութիւններ կարդալու համար եկել է պրոֆ. Մելիքօվը։

✦ Թիֆլիսում ինժ. Վինօգրադովի նախաձեռնութեամբ բացվել են պօլիտեխնիքական դասընթացքներ, ուր ուսանում են արդէն 70 հոգի զանազան ազգութիւններից։

✦ Կենտրոնական հեռագրատան կից (Վօյէննայա փող.) նոյեմբերի 16-ին սահմանվել է դրամների փոխադրութեան ընդունելութիւն հեռագրով առ. ժամը 8-ից մինչև ցերեկվայ ժամը 1-ը։

✦ Պետական Դումայի ֆինանսական մասնաժողովը ընդունել է այն օրինագիծը, որով յօգուտ Բաթում քաղաքի սահմանվում է ½ կոպէկի տուրք պուդից, նաւահանգստով ստացվող ապրանքներից։

✦ Վաղը, Հաւլաբարի կողմը, Մախաթ լերան մօտիկ, լինելու է ռազմի հրացանաձգութիւն։

✦ Վաղը, երկուշաբթի, նոյեմբ. 18-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Շամքորեցոց (Կարմիր Աւետարան) դպրոցում վերաբացվում է Ժողովրդական Համալսարանի Հայկական Սեկցիայի երեկոյեան դպրոցը։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է Սաթենիկ Լաշքարեանին հրատարակել մի երգիծաբանական շաբաթաթերթ հայերէն լեզուով «Մախլաս» անունով։

✦ Թուրք դրամատուրգ Նաջաֆ բէկ Վէզիրովի 40-ամեայ յոբելեանի առիթով Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը շնորհաւորական հեռագիր է խփել Վէզիրովի յոբելեանական կոմիտէի պատուաւոր նախագահ Հ. Զ. Ա. Թագիևին և միևնոյն ժամանակ խնդրել է երգուեալ-հաւատարմատար Տ. Յովհաննիսեանին՝ Ընկերութեան կողմից իբրև ներկայացուցիչ մասնակցել Վէզիրովի յոբելեանական հանդէսին։

✦ Այգեգործութեան ու գինեգործութեան ֆիլօքսերային կոմիտէը ուղարկում է հրահանգիչներ Կախէթիա և Գորու գաւառը գործնական պարապմունքի համար։

✦ Երէկ, Թիֆլիսում ընդունվեցին դարձեալ գինուորական ծառայութեան մէջ վեց մարդ։ Պակասում են 79 հոգի։

✦ Նոյեմբերի 15-ին, Միքայէլեան փողոցում, № 100, Խան Պիրի տան մէջ հրդեհ ծագեց. կրակն անցաւ Կիրօչնայա փողոցում գտնվող Եղիազարեանի տունը։ Անմիջապէս եկան հրդեհաշէջ քաղաքային և կամաւորների խմբերը, որոնց և աջողվեց կրակի առաջն առնել։ Վնասվեց նաև հարևան Շանշիևի բնակարանի կահկարասիքը, որ ապահովագրված է։ Եղիազարեանի տունը ապահովագրված է Հիւսիսային Ընկերութեան մէջ 23,000 րուբլով։

✦ Թիֆլիսում սկսվել են ցրտեր։ Առանձնապէս զգալի են երեկոները։

✦ Այսօր, առաւօտեան ժամը 10-ին, Կովկասի Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում Արշակ Ցարութիւնեանը դասախօսելու է հետևեալ նիւթերի մասին. ա) Իռլանդական հոմրուլը անգլիական պարլամենտում. բ) Ընտրական ռեֆորմները Ֆրանսիայում. գ) Ցոյն-Թիւրքական հաշտութիւնը և բալկանեան խնդրի մասին։

✦ Քութայիսից «Р. Сл.»-ին հեռագրում են, որ Սլավօչինսկիի տեղ նահանգապետ է նշանակված Թիֆլիսի ոստիկանապետ գեներալ-մայոր Զասիպկինը։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Նոյեմբերի 14-ին, պրիստաւ Դաշկովը սանիտարական բժ. Լ. Քալանթարեանի և ֆելդշէր Րժանկովի հետ երևան հանեց սանիտարական և տեխնիկական պակասութիւններ 10 հաստատութիւնների մէջ 4-րդ քաղաքամասում։

✦ Նոյեմբերի 15-ին, Ջերքեզովսկայա և Անտոնովսկայա փողոցների անկիւնի այն տեղում, ուր Թիւրքահպատակ Սաֆար Դաւիթ-օղլին փորում էր գետինը, փլվեց տան պատը և տակովն արաւ Դաւիթ-օղլին։ Նրան ջարդված տարան Միքայէլեան հիւանդանոցը, որի կեանքին վտանգ է սպառնում, համաձայն բժիշկների վկայութեան։

✦ Նոյեմբերի 15-ին Բեհբուդեան փող. № 39 տան մօտ գտնվել է մի իգական սեռի նորածին, որին ուղարկել են Օլգինսկի ապաստարանը։

✦ Նոյեմբերի 15-ին կէսօրին 70 տարեկան Ցարութիւն Նուրօյեանցը Գօլովինսկի պր. վրա, Մանթաշեանի № 6 տան մօտ ընկաւ մայթին և անզգայ վիճակում տարվեց հիւանդանոց, ուր և մեռաւ։

✦ Նոյեմբերի 15-ին, երբ Վարվառա Պոլխանովին (Տրօյիցկայա փ. № 4 տ.) ընթրում էր իր ամուսին Բեսարիոնի հետ, յանկարծ վատ զգաց և տարվեց հիւանդանոց, որտեղ օգնութիւնից յետոյ տուն ուղարկվեց։ Կինը յայտնել է, որ մարդը հաւանօրէն կամենում էր թունաւորել իրան։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳԻԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արտիստական Թատրոն

Ուրբաթ, նոյեմբ. 15-ին, Զարեհնիի Դրամատիկական խումբը շնորհալի դերասանուհի Ե. Արգուտինսկայա-Կօզլովսկայայի բենեֆիսին ներկայացրեց Հանրի Բատայլի «Սիրոյ զաւակը» պիէսան, որ մայրաքաղաքների բեմի նորութիւնն է կազմում։ Այդ պիէսի մէջ դուրս են բերված հոգեբանական բարդ վերլուծումներ և պայքարներ՝ մօր տարփածուի սիրոյ մէջ։ Սէրը այդ պիէսի մէջ դուրս չէ բերված պօռնօգրաֆիական գունաւորումներով։ Գլխաւոր հերոսուհու՝ Լիանա Օրլանի (որ իր անձնական սիրոյ համար աչքաթող է արել իր մայրական պարտականութիւնները) դերը, որ կատարում էր տ. Արգուտինսկայա, անցաւ շատ սահուն, շնորհիւ դերասանուհու տաղանդաւոր խաղի։ Գեղեցիկ կատարեց գեղասան Բէգկին երիտասարդ Մօրիսի (Լիանա Օրլանի սիրոյ պտղի) դերը։

Դերասանուհին ստացաւ բազմաթիւ ծաղկէ փնջեր, թանգագին ընծաներ և թատրոնը լցրած հասարակութեան բուռն համակրութեան արտայայտութիւններ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 15 նոյեմբերի

Կիրակի, նոյեմբերի 10-ին, Գայիանեան օրիորդաց դպրոցի հոգաբարձութիւնը Մողնու եկեղեցու ծխականներին ժողովի էր հրաւիրել՝ 1) քննելու դպրոցի անցած 1912/13 թւականի ելից և մտից հաշիւը և ընթացիկ 1913/14 թւի նախահաշիւը. 2) ընտրելու Մողնու եկեղեցու համար երէցփոխ։

Հաւաքվել էր 30-ի չափ ընտիր հասարակութիւն։ Ժողովին նախագահում էր պ. Համբարձում Առաքելեանը։ Օգտւո քաղելով դէպքից՝ հոգաբարձութեան նախագահը, առաջ քան թէ կանգնէր հաշիւների զեկուցման, փորձեց մի ընդհանուր տեսութիւն անել դպրոցի կեանքի, նրա դրամական կարիքների, նրա կրթական դրութեան, թերութիւնների և առաւելութիւնների մասին։ Տարաբաղդաբար մի կողմից նոր եկող ծխականների պատճառած աղմուկը, միւս կողմից ժողովականների մէջ նկատվող շտապողականութեան արտայայտութիւններն ստիպեցին հոգաբարձութեան նախագահին ընդհատել իր բանախօսութիւնը և անցնել հաշիւների զեկուցման։

Հաշիւները հաստատելուց յետոյ ժողովն անցաւ երէցփոխական ընտրութեան։ Առաջարկվեցին կանդիդատներ, որոնցից շատերը հրաժարվեցին։ Մնացին պ. Օրբէլ Օրբէլի և պ. Եղիշէ Իսահակեան։ Օրբէլ Օրբէլին յանիրաւ ընտրված և ինքնակամ հրաժարված երէցփոխն էր, իսկ Ե. Իսահակեանի թեկնածութիւնը նոր էր։ Կարելի էր ենթադրել, թէ այս երկու թեկնածուների վերաբերութեամբ թոյլատրելի է ազատօրէն խօսել և, աչքի առաջ ունենալով որ եկեղեցու երէցփոխը միաժամանակ և անդամ է հոգաբարձութեան, կարծիք յայտնել, թէ ո՞րը նրանցից համապատասխանում է հոգաբարձական և ո՞րը երէցփոխական պաշտօնին։ Բայց այս ուղղութեամբ խօսելու հէնց առաջին փորձը գրգռեց ժողովականներին։ Պ. Իսահակեանն էլ կորցրեց իր սովորական սառնարիւնութիւնը։ Տողերիս գրողը, որպէս հոգաբարձութեան նախագահ, յայտարարեց, որ Գայիանեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը այս խնդրի մէջ անմիջական մասնակցութիւն ունենալով՝ պարտաւորութիւն է համարել իր ժողովների մէկում քննութեան առնել այդ խնդիրը և եկել է այն եզրակացութեան, որ աչքի առաջ եղած անձերից ոչ ոք այնքան համապատասխան չէ երէցփոխանութեան, որքան Օրբէլ Օրբէլին։ «Այժմ, երբ թեկնածու է առաջարկվում նաև Ե. Իսահակեանը, ես չեմ դժուարանում յայտարարել, որ Օրբէլ Օրբէլին դարձեալ մնում է որպէս լաւագոյն երէցփոխացու, մինչդեռ Եղիշէ Իսահակեանը կը լինի աւելի լաւ հոգաբարձու»։

Ե. Իսահակեան.— Թող պ. Տէր-Ղևոնդեանն ասի՝ իր կարծիքն է արտայայտում թէ հոգաբարձութեան։

Տէր-Ղևոնդեան.— Օ. Օրբէլու վերաբերմամբ՝ իմ և հոգաբարձութեան կարծիքը։

Մի ձայն ժողովականների միջից.— Հոգաբարձութեան կարծիքը ժողովի համար պարտաւորական չէ։

Այս բացագանչութիւնից յետոյ տեղից վեր է կենում հոգաբարձութեան անդամ Ռուբէն Յովհաննիսեանը և յայտնում, որ ինքը հոգաբարձութեան վերջին նիստին ներկայ չի եղել, բայց և այնպէս կարծում է, թէ Ն. Տէր-Ղևոնդեանը արտայայտում է միայն իր կարծիքը։

Հոգաբարձութեան միւս անդամ Խ. Խաչատրեանը յայտնում է, որ ինքը հոգաբարձական վերջին նիստին ներկայ է եղել, բայց այդ ժողովում միայն մանաւոր խօսակցութիւն է տեղի ունեցել Օրբէլ Օրբէլու մասին, ուրիշ ոչինչ։

Զարմանալի չէ, որ երկու հոգաբարձուների հեղինակաւոր ձայնը լսելուց յետոյ՝ Բարսեղ Առաքելեանը իր սովորական համարձակութեամբ աղաղակէր. «Ճշմարիտն այն է, որ Տէր-Ղևոնդեանը այդ հարցն առմենևին չը պիտի արծարծէր»։

Ես պարտին պատասխանեցի. «Համաձայն եմ՝ չը պիտի արծարծէի»։

Արդարև ինչ կարիք կար խօսելու և գլուխ ցաւեցնելու այնտեղ, ուր իրանք հոգաբարձութեան անդամները, գործին բոլորովին անտեղեակ, իրանց միջամտութեամբ ժողովականներին հաւատացնում էին, որպէս թէ ես խեղաթիւրում եմ իրողութիւնները։

Բայց տեսնենք՝ ինչ են ասում փաստաթղթերը։

Հոգաբարձութիւնը ներկայ տարվայ նոյեմբերի 1-ի նիստում, ի միջի այլոց, քննութեան է առնում նաև երէցփոխական խնդիրը։ Այդ նիստի արձանագրութեան 2-րդ յօդուածի մէջ բառացի ասված է.

Առաջարկ.— «Քննութեան է առնվում եկեղեցու համար նոր երէցփոխ ընտրելու խնդիրը»։

Որոշում.— «Հոգաբարձութեանս նախագահ Նիկ. Տէր-Ղևոնդեանը ցանկալի է համարում, որ հոգաբարձութիւնս ունենայ իր կանդիդատը երէցփոխութեան համար, և առաջարկում է հոգաբարձութեանս գանձապահ Մուրադբէգեանին այդ պաշտօնի համար. Ս. Աբովեան և Մ. Պետրոսեան գտնում են Մուրադբէգեանի կանդիդատուրան ամենապատշաճը։ Սակայն ինքը Մուրադբէգեանն ամենակտրուկ կերպով հրաժարվում է։ Ապա հոգաբարձութիւնս միաձայն որոշում է եկեղեցու երէցփոխի համար գտնել Օրբէլ Օրբէլու կանդիդատուրան»։

Ընթերցողը, կարող է հարցնել, ապա ինչու Ռ. Յովհաննիսեանը հաւատացնում էր, թէ Տէր-Ղևոնդեանը իր անձնական կարծիքն է յայտնում միայն, կամ ինչու Խ. Խաչատրեանը յայտարարում էր, որ հոգաբարձական խորհուրդն այդպիսի որոշումն չէ կայացրել։

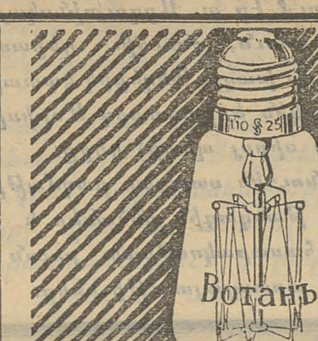

Вотанъ

ЛАМПА СЪ ГЯНУТОЙ ПРОВОЛОЧНОЙ НИТЬЮ ПРОДАЕТСЯ ВСЮДУ.

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈՒԿԿԵՐՏ ԵՒ ԿՈՄՊ. Թիֆլիս, Գոլովինսկի պր. 21.

946. 0—9 (4. 4.)

Այդ հարցերի պատասխանը շատ պարզ է. Ռուբէն Յովհաննիսեանը այս դպրոցական տարվայ սկզբից ոչ մի անգամ ժողովի չէ եկած, իսկ Խաչատուր Խաչատրեանը եկել է միայն մի անգամ, այն էլ ոչ թէ նոյեմբերի 1-ի ժողովին, երբ քննվել է երեցփոխական խնդիրը, այլ նոյեմբերի 8-ի ժողովին, երբ այդ արձանագրութիւնը կարդացվել և ստորագրվել է։

Նիկողայոս Տէր-Ղևոնդեան

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ Կ. ՊՈԼԻՍ

Կ. Պոլսի թերթերից իմանում ենք, որ նոյեմբերի 8-ին՝ նորընտիր պատրիարք Զաւէն արքեպիսկոպոսը հասել է Կ. Պոլիս Տրապիզոնից «Կրուլէմալ» թիւրքական շոգենաւով և ընդունվել է մեծ հանդէսով ու պատիւներով թէ թիւրքաց կառավարութեան, թէ հայկական ազգային կուլտուրական և այլ հաստատութիւնների և թէ հայ ժողովրդի կողմից, առանց դաւանութեան խտրութեան։ Բազմաթիւ նաւերով և նաւակներով կառավարական և ազգային ներկայացուցիչներն ընդառաջ են գնացել և առաջնորդել պատրիարքին Կում-Կափուի նաւամատոյցը, ուր խռնված է եղել ժողովրդի մեծ բազմութիւն։ Այդտեղից թափօրով պատրիարքը գնացել է Մայր եկեղեցին, ուր արտասանել է իր ողջոյնի առաջին ճառը։ Մայր եկեղեցուց պատրիարքը առաջնորդվել է թափօրով Նորակառոյց պատրիարքարանը, ուր Հայոց Միացեալ Ընկերութեան վարչութեան ատենապետը ողջունել է նրա գալուստը և ներկայացրել պատւոյ անդամութեան վկայականը. ապա բոլոր մարմինները ողջունել են պատրիարքի գալուստը։ Դրանից յետոյ ներկայացել են պատրիարքարանի պաշտօնեաները և ապա զանազան անձինք ու հաստատութիւնների ներկայացուցիչներ, պատգամաւորութիւններ հեռագրեր՝ ողջունելով պատրիարքի գալուստը։

Ճանապարհի վրա մի քանի տեղ շինված են եղել յաղթական կամարներ և զինուորական նուագախումբը նուագել է մարշեր։

Մի խօսքով, մեծ են եղել և առատ պատիւները, բարեմաղթութիւնները։

Մնում է այժմ սպասել նոր պատրիարքի գործունէութեանը։

—

Կ. Պոլսից գրում են, որ Սգիպտոսի գաւառական ազգային ժողովը գրեթէ միաձայն առաջնորդ է ընտրել նախկին պատրիարք Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեանին։

Մեր կարծիքով, որքան և պատուաբեր է այդ պաշտօնը և Սգիպտոսը աչող ընտրութիւն է կատարել, հրաւիրելով առաջնորդական պաշտօնին Օրմանեանի պէս մի կրթեալ և հեղինակաւոր եկեղեցական, բայց ցանկալի էր, որ Օրմանեան սրբազան շարունակէր իր գրական բեղմնաւոր գործունէութիւնը և նորից չը մտնէր վարչական ծանր և մաշեցուցիչ գործունէութեան մէջ։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամենքից սիրված եմ

Ուղարկում եմ իմ լուսանկարը Ձեզ ի նշան իմ ազատութեան օնանիզմից, որից ես տանջվում էի ամբողջ 18 տարի։ Ես շատ ուժ եմ կորցրել, երբէք ուրախ չէի զգում ինձ, շարունակ ինչ-որ մի բան ինձ ճնշում էր. իսկ այժմ ինձ շատ ուրախ եմ զգում։ Ես ամաչկոտ էի կանանց շրջանում, դժգոհ էի ինքս ինձանից, իսկ այժմ լինում եմ ամեն տեսակ շրջաններում և ամենքից էլ սիրված եմ։ Հարիւր անգամ շնորհակալութիւն Ձեր «Բիօլա-Հասլէյ» բուժիչ պրէպարատի համար։ Տ. Մ. Ն.

Եթէ Դուք հիւանդ էք ընդհանուր կամ սեռական թուլութեամբ, ունէք գլխացաւ, անքնութիւն, արեան պակասութիւն, տառապում էք օնանիզմից ու նրա հետևանքներից, ունէք փոխկոթութիւն, բոլյ յիշողութիւն, վենեքակ. հիւանդ. հետևանքներ, եթէ Դուք ջղային էք, գրգռվող, յոգնած խնդրէք դեղատանը մի տուփ «Բիօլա», սակայն իսկական «Բիօլա-Հասլէյ»։ Դուք փայլուն հետևանքներ կը ստանաք։ Դա յայտնի դեղ է նէվրաստենիայի դէմ և միանգամայն անվնասակար է։ Տեղեկ. համար կարելի է դիմել՝ С.-Петерб., отд. 3 частн. почтов. ящ. № 371.

(П. 144781) 1—1

ԱՄՍԱԿԱՆ 100 ՌՈՒԲԼԻ ԱՊԱՀՈՎՎԱԾ ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁ

[illegible] Западное Т-во Базальныхъ издѣлій. Варшава, Капуцинская 13—7.

(4.) (В. 53362) 0—7

ԵԹԷ ԴՈՒՔ ՈՐՈՇԵԼ ԷՔ

[illegible] պան» բուլղարով, շատ էլէգանտ ձևի 52 սանտ., աշխարհը մէշ [illegible] 12 պլաստ. և 2000 հատ ասեղն. 25 ռուբ.:

*) Ծանօթութիւն.—Որ ապրանքը Գերմանիայից է ուղարկվում, դրան ապացոյց կարող է ծառայել մաքսատան վկայականը:

Ճանապարհածախսի և մաքսի համար առել հաշվւում է միայն 2 ռ. 90 կ., «Իմպերիալ» գրամմոֆոնի համար—3 ռ. 75 կ.: Ասիական Ռուսաստ. 1 ռ. Թանգ: Ուղարկվում են վերադ. վճ.: Պատուէրներով կարելի է դիմել ռուսերէն՝ հետեւեալ հասցէով.

Межд. Эксп. Х. ФИНКЕЛЬШТЕЙНЪ. ГЕРМАНІЯ, Берлинъ, ул. Кантъ 120/44.
Exporthaus H. FIHKELSTEIN. BERLIN. Kantstr. 120—44.

(Ն. 3, 10, 17, 24, դ. 1) (Л. 16519) 6—4

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս, (Եռրլիխի 606 և 914-ով) միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների: Էլէկտրաբուժութիւն:

Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ::
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան:
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.:

Օօլօլակ, Բէբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պաւլեվ[illegible] փող.), տէլէֆոն 11—75.

(Հ. Կ) 785. 100—23

ՀՐԱՒԷՐ

Լրացած լինելով ս. Կարապետ եկեղեցու հոգաբարձուների պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը՝ կիրակի, նոյեմբերի 17-ին առ. ժամը 11-ին, յիշեալ եկեղեցում լինելու է ծխականների առաջին ընդհանուր ժողով ընտրելու երկու հոգաբարձուներ և երեցփոխ։ Ուստի խնդրում եմ նոյն եկեղեցու բոլոր չափահաս ծխականներին որոշած օրը և ժամին շնորհ բերել եկեղեցի՝ ընտրութեանը մասնակցելու։

Գործակալ՝ Ղեւոնդ ք. Մամիկոնեան

1054. 1—1

ՀՐԱՒԷՐ

Ս. Մինաս եկեղեցու միաբան հանգուցեալ Սարգիս աւ.ք. Իգիթեանի տեղ հարկաւոր է մի քահանայացու, որը օժտված է լինելու պահանջված արժանաւորութեամբ և ցէնզով։

Ուստի նրանք, որոնք ձգտում են այդ պաշտօնին՝ թող բարեհաճեն շտապել խնդիրը ներկայացնելու հոգաբարձութեանը։

Խնդիրները ընդունվում են մինչև ամսիս 25-ը։

Հոգաբարձութիւն

(Կ.) 991. 3—3

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

„ՇՐՇԱՂԱԲԵՐ“

պատկերազարդ

Հայրիկ, Բիսմարկ, Պուշկին, Պըր-Պուղի, Մոլլա Նասրեդդին և ուրիշ ազգային և օտար զուարճախօսներ 200-ի չափ ԸՆՏԻՐ անեկդոտներ: 128 էջ:

Գինն է 30 կոպէկ:

Պահեստը մեզ մօտ. միզանից գումարով գնողներին 30%—40%-զեղչ՝ միայն կանխավճարով: Դիմել մշտական հասցէով՝ Тифлисъ, Лысогорскій пер. № 6. ХАЧАТУРУ ХАЧАТРЯНУ.

Դիմել նաև բոլոր գրավաճառներին։

(Կ.) 812. 10—10

Կենտրոնական ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

ստացված են հետևեալ նոր գրքերը.

ԲՈՒԴՈՒՂԵԱՆ	«Անտառի զաւակներ և ուրիշ պատմուածքներ»,	գ. 20 կ.
ԽՍԱՑԵԱՆ	«Ծիծաղի տկճոր»,	գ. 20 կ.
Բ. ՍԵԽԱՑԳԵԱՆ	«Գանգի ծաղիկ»,	գ. 5 կ.
Թ. ԳԱՌՆԻԿ	«Տեսայ ու զգացի»,	գ. 20 կ.
»	«Մասիս երկինքէն բարձր»,	գ. 20 կ.
ՆԱՐ-ԴՈՍ	«Մահը», վէպ	գ. 1 ր. 20 կ.
Ե. ՏԷՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆ	«Հայոց եկեղեցու վերանորոգութեան խնդիրը»,	գ. 25 կ.
Լ. Ն. ՏՈԼՍՏՈՅ	«Խոստովանութիւնը»,	գ. 30 կ.
»	«Ցարութիւն»,	գ. 1 ր. 50 կ.
ՍԵՆԿԵՎԻՉ	«Առանց դաւանանքի»,	գ. 1 ր. 50 կ.
ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ	«Կեանքի վէպ»,	գ. 75 կ.
»	«Լռութիւն»,	գ. 60 կ.
»	«Մրրկի սուրբը»,	գ. 1 ր.
»	«Ժողովածու երկերի» հ. Ա.	գ. 1 ր.
	հ. Բ.	գ. 75 կ.

Վաճառվում են նոյնպէս հետևեալ մանկական գրքերը.

ԱՂԱԲԱԲ	«Մանկական ալբոմ»,	գ. 20 կ.
Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ	«Անբաղդ վաճառականը	գ. 35 կ.
»	«Ոսկի քաղաք»,	գ. 25 կ.
«	«Խոսող ձուկը»	գ. 15 կ.

Օտար քաղաքներից դիմել՝ Въ Тифлисъ, Центральная Книжная Торговля.

1055. 1—1

ԿՈՎԿ. ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լոյս տեսաւ և ուղարկվեց բոլոր բաժանորդներին «Համրային Մատենադարանի» № 20 գիրքը

Ֆեօդօր Իօաննօվիչ Արքան

Ողբերգ. 5 գործ. Թարգմ. Տ. Յովհաննիսեանի

Գինն է 15 կոպ.

Դիմել՝ Թիֆլիսի և գաւառական գրավաճառներին, Ընկեր աշխատ. անդամներին, գործակալներին, Ընկ. ճիւղերին և հայաբնակ վայրերի մանր վարկի ընկերութիւններին։ Պահեստը Ընկերութեան մօտ՝ Тифлисъ, Кавказск. Армян. Издательск. О-во, Абасъ-Абадская пл. № 7.

1052. 1—1

Չափահասների համար

Բժշկ. ֆէլդշէր Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆԻ

1) «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարան» (կանանց և տղամարդկանց վեներական և այլ ցաւեր), բազմաթիւ բէջէպտներով, խորհուրդներով և նկարներով: Անհրաժեշտ բժշկարան է ամեն մի չափահաս մարդու համար, նամանաւանդ այնտեղ, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ։ Լեզուն շատ պարզ ու ամենքին հասկանալի։ Գինն է 50 կ.:
2) «Տրիպէր (սուսունակ) եւ նրա բժշկութիւնը» բէջէպտներով, բազմաթիւ խորհուրդներով ու նկարներով։ Գինն է 20 կ.:
3) «Ծիծաղի տկճոր», ծիծաղաշարժ անեկդոտների, Մոլլայի ընտիր առակների ժողովածու. տկճորի նկարը գրքի երեսին՝ խիստ ծիծաղաշարժ։ Գինը 20 կ.:
4) «Միևնոյն դագաղում», պատմուածք հայթաւրքական կռիւներից. զինակների նկարներով։ Գինը 7 կ.:
5) «Րաֆֆիի կենսագրութիւնը», պատկերով. գինը 10 կ.:

Այս բոլոր գրքերը միասին պահանջողներին ձրի ուղարկում եմ «Կեռիկամօտի օալվարը» ծիծաղաշարժ փոքրիկը։ Գրքերի գինը և ճանապարհածախսի համար 17 կոպ. մարկաներ առաջուց ուղարկել։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. А. Г. Есаянцу.

(Հ. Կ.) 44. 100—69

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

ՄԵՍԷ-Ի
Պատմական վէպ

„ՌՎՍԱՆԻԿ“

Ժողովրդի ընթերցանութեան համար։ Գինն է 70 կոպ.։ Գումարով գնողներին 40% զեղչ։

Դիմել՝ «Էսպերանտո» տպարան—Елизаветинская ул. № 17, կամ Բուդղան Բերինեանին—Օրբելի դատարանում։

(Կ.) 1030. 2—2

ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐ

ստացված է Կիսլովոդսկից մեծ քանակութեամբ (վարդագոյն ընտիր տեսակից) և ծախվում է ամենամատչելի գնով։ Հասցէն՝ Չերքեզովսկայա (Նախկին Աւճալսկայա) փող № 43.

Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆՑ

(Ա. Օ.) 1050. 3—1

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДѢ „ОДОБРИНЪ“
Только МИХАИЛА ЛЕБЕДЕВА
Съ надписью „Этикетъ утвержденъ правит.“.

Главный складъ: Кавказскаго Т-во Торговли Аптекар. Товарами Тифлисъ, Баку, Батумъ

(Կ.) 177. 0—34

Եղբ. Ագասարգիսովների

այգին բաց է թողնում յարտասահմանեան, ռուսական և տեղական լաւ տեսակի ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐ չափաւոր գներով։ Կատալոգներն ուղարկվում են ՁՐԻ։

Հասցէն՝ Ст. Скра (Зак. ж.д.), Авсаркисову.

(Ե.Հ.Կ.) 922. 14—14

ՄԻ ԿԻՆՎՅԻ ԿՆՈՋ ԱՆՆԱՄԱՆՉԵԼԻ ԲՐՈՒՔԻՆԸ, ՆՐԱ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ԱՐԱԳ ԲԺՇԿՈՒՄԸ Դ-Ր ՄԵՅԵՐԻ ՍՏՈՄՕԿ[illegible]

[illegible]

ԿԻՆԻ ԿՆՂԲՈՒՆԻ ԴԻՄ

[illegible] խուրաքանչիւր արկղիկը ունի հետևեալ էտիկէտը։

Издѣліе Лабораторіи
ДОКТОРА АНТОНА МЕЙЕРЪ

ՕԳՆԵՑԷՔ ՄԵԶ

կեղծիքներ կատարողների դէմ կռուելու գործում։ Պահանջեք բոլոր դեղատներում և դեղավաճառ խանութներում իսկականը Դ-ր Մէյէրի Ստոմօկսիգէնի։ Տեղեկութիւնների և ձրի ուղարկվող նմուշի համար դիմել՝ Лабораторію Д-ра Мейеръ, С.-Петербургъ, Екатерининскій каналъ, 29/3.

(П. 144633)

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ
Մ. ՋՄՇԿԵԱՆԻ 1914 Թ.
«ՊԱՏԻ», «ՍԵՂԱՆԻ», «ԾՈՑԻ» ԵՒ
АРМЯНСКІЙ КАЛЕНДАРЬ съ предсказаніями

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Ցանկացողները թող շտապեն պատուիրել։ Վերադիր վճարով պատուիրողները եթէ կանխիկ չը վճարեն գումարի կէսը, անկատար կը մնան պատուէրները։ Հասցէն՝ Թիֆլիս, Մակար Ջմշկեանին. Тифлисъ, Макару Чимишкяну.

(Ե.Կ.) 992. 10—5

„ՆՈՐ-ԿԵԱՆՔ“ գրավաճառանոցում վաճառվում են

Աթայեան—«Թերուս կնոջ խոստովանանքը»		15 կ.
Այվազեան—«Սասունը այրվում է» դրամա 5 գործ.		50 կ.
Երկման-Շատրիան—«Մի գիւղացու պատմութիւն» պատկերազարդ լիակատար թարգմ. Վ. Փափազեանի	2 ր.	
«Ծիծաղի տկճոր» անեկդոտների ժողովածու		20 կ.
«Մեր Դպրոցը» I տարի, կազմած մի խումբ ուսուցիչների		25 կ.
«Ոսկի Բարեկամ» չորրորդ տպագրութիւն 1414 էջ	5 ր.	
«Պատանի» ամսանա IV—V գրքոյկ		25 կ.
«Ստեփաննոս Նազարեանի երկերը» I հատորը	1 ր.	50 կ.

Նոյն տեղից կարելի է ստանալ ամեն տեսակ դասագրքեր, ընթերցանութեան գրքեր օրացոյցներ։ Պատուէրները կատարվում են ճշտութեամբ և արագ, միայն վերադիր վճարով։ Պատուէրները առանց կանխավճարի մնում են անկատար։ Կանխավճարը կարելի է ուղարկել պօստի մարկաներով։ Գումարով գնողներին զեղչ։ Տպագրված սեփական գրացուցակ առայժմ չունենք։

Դիմել՝ Книж. маг. «Новая Жизнь» Л. Карапетяну.

1042. 1—1

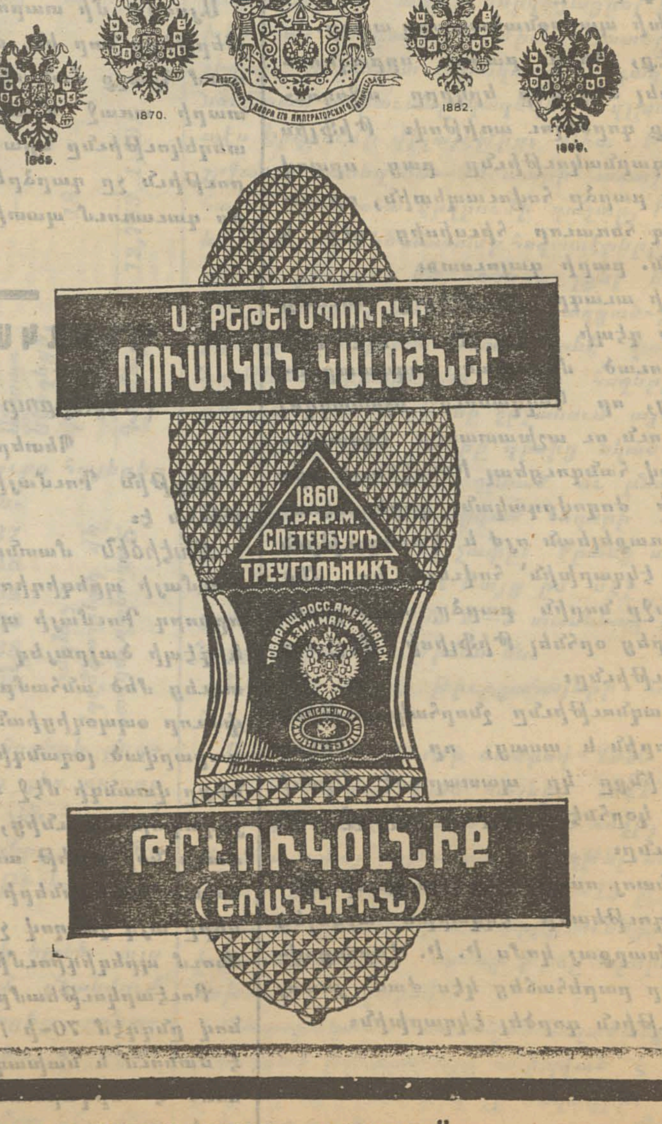

(Կ. Հ.) 852. 0—12

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный